

SPOKS
UN
MĀKONU
PILSĒTA

ANETE GRĪNBERGA

SPOKS
UN
MĀKONU
PILSĒTA

821.174-93
Gr 591

Grāmata tapusi ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu

Autores vāka dizains

Autores foto © Agita Christians

Anete Grīnberga

SPOKS UN MĀKOŅU PILSĒTA

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Santa Brauča*
Korektore *Diāna Graudiņa, Patrīcija Šteinberga*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4475.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Anete Grīnberga, 2025

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2025

ISBN 978-9934-33-036-0

13. AUGUSTS

– Tēt? – Atslēdzis dzīvokļa durvis un ienācis gaitenī, pagrozīju galvu uz labo, tad kreiso pusi.

Viss, ko sadzirdēju, bija istabās valdošais klusums, un, kā vienmēr, man pretī vērās *tas*. Spoks, kas iestrēdzis laikā un telpā, – neveikls, garš zēns tievām, pat kaulainām rokām, bālu ģīmi un gludi noskūtu galvu, ko bija noslēpusi pāri pārvilkta jakas kapuce. Viņš stāvēja nekustīgi un, lēnām mirkšķinot plakstus, lūkojās man tieši acīs. Arī es kādu brīdi stāvēju kā sastindzis un skatījos bālgīmja melnajās zilītēs, tad uz mirkli novērsos un aizsniedzos līdz gaismas slēdzim. Iedegoties spožajai kvēlspuldzei pie griestiem, pustumsā vīdošais stāvs gaiteņa drēbju skapja lielajā spogulī tūlīt pat pārvērtās par neko citu kā manis paša atspulgu.

Paspēris lielu soli tam pretī un samiedzis acis, kārtīgi nopētīju savu seju. Tad, atbīdījis kapuci, pārvilku pirkstus pār svaigi noskūto pakausi. Ļoti vēlējos pamanīt kādas izmaiņas ārienē, kas apstiprinātu to, ka, kļūstot par gadu vecākam, mana seja izskatīsies citāda, taču vilies sapratu, ka esmu tieši tāds pats kā vakar un aizvakar. Es negribēju mūžīgi palikt par Spoku. Es ļoti vēlējos līdzināties pārējiem draugiem. Viņi nebija nedz tik

ļoti tievi, nedz arī tik bāli kā es, un viņiem nevajadzēja mūždien staigāt ar kapuci galvā. Viņi izskatījās normāli, un arī es tāds vēlējos būt.

Izslēdzu gaismu, gaitenim atkal iegrimstot tumsā, un devos uz virtuvi. Tur no ledusskapja izņēmu nelielu kartona kasti. Tajā atradās kūkas gabals ar jau iespraustu svecīti, ko bija paredzēts nopūst, iedomājoties vēlēšanos. Kūku manai dzimšanas dienai vakar vakarā bija atnesis tētis. Tā nu ir pienākusi, šodien ir trīspadsmitais augusts, un esmu kļuvis par gadu vecāks. Nedaudz saspiesto kūkas gabalu uzslidināju uz šķīvja un no atvilktnes izņēmu sērkokciņu kastīti. Oranžajai liesmai aizdedzinot balto degli, prātoju par savu vēlēšanos. Nesen uzzināju, ka kūkās tiek sprautas svecītes, lai tās piepildītu vēlēšanos, un man tas likās smieklīgi un pat nejēdzīgi. Tāpēc gribeļu izaicināt mazo, degošo liesmu un vēlēties ko tādu, kas būtu absolūti neiespējams, turklāt vienas vēlēšanās vietā izsacīt divas. Ar spēcīgu dvašu sāku pūst kustīgo liesmiņu, domās izsakot abas vēlēšanās.

Pirmā – es vēlos draugu, kurš mainītu manu dzīvi.

Otrā – vēlos ieraudzīt to, ko nekad neesmu redzējis.

Kad nopūtu svecīti, uz pāris mirkliem kūkas šķēli šķērsoja pelēcīga dūmu līnija, bet prieka vietā sajutu skumjas, jo biju pilnīgi viens. Tētis no darba atkritumu šķirotavā pārradīšies vēlu vakarā noguris un nerunīgs, kad es, visticamāk, jau būšu aizmidzis, taču neviena cita, kas šobrīd gribētu būt kopā ar mani, nebija.

Vienatnē nogaršojot savu svētku kūku, ļoti vēlējos, lai šī diena būtu citāda nekā īstenībā. Lai man līdzās

būtu gan tētis, gan mamma, jo tikai tad es spētu būt patiesi priecīgs. Pēkšņi sajuties tik skumji, vairs nebiju spējīgs ieēst vairāk par vienu kumosu un kūkas šķēli ieliku atpakaļ ledusskapī. Dzimšanas diena ar to arī bija noslēgusies, un es devos uz savu istabu.

Notupies pie gultas, pastiepu roku zem tās. Pirksti tūlīt satvēra dziļumā paslēpto – kartona mapi ar papīra lapām un zīmuli. Lai pārlicinātos, ka nedzirdu neko aizdomīgu, kas varētu liecināt par tēta neparedzētu atnākšanu agrāk, sastingu, taču viss, ko saklausīju, bija tikai no virtuves skanošie sienas pulksteņa tikšņi.

Atvēru mapi un kārtīgi pārskatīju. Lapu, uz kurām jau biju kaut ko uzzīmējis, bija kļuvis vairāk nekā tukšo. Dažreiz es centos sevi pārlicināt nezīmēt ieplānoto, lai pietauptu papīru kādam svarīgākam attēlam, taču tas, ko šobrīd biju iecerējis, noteikti bija *svarīgais* zīmējums. Lapu nolīcis sev pretī horizontāli un kreisās rokas pirkstos satvēris zīmuli, sāku skicēt savu dzimšanas dienu – tādu, kādu biju to iztēlojis.

Citu pēc citas velkot īsākas un garākas līnijas, manā priekšā parādījās viesistaba: ar dīvānu labajā stūrī un turpat blakus – atzveltnes krēslu. Istabas vidū pie galda biju attēlojis pats sevi, bet uz galda – milzīgu torti ar daudzām svecītēm, kuras nopūšot varētu izteikt vairāk nekā tikai divas vēlēšanās. Mana torte neizskatītos kā no šķirotavas atnestais kūkas gabals. To klātu bieza putukrējuma kārtā, apkaisīta ar sīkām, krāsainām bumbiņām, un tā būtu tik liela, lai pietiktu arī mammai, tētim un maniem draugiem.

Veroties bildē, iztēlojos, ka man blakus kreisajā pusē atrodas tētis, bet labajā – mamma. Viņa būtu uzlikusi

plaukstu man uz pleca un, nedaudz pieliekusies tuvāk, aicinātu nopūst svecītes. Centos attēlot viņas smaidā savilktais lūpas, kas vaigos vienmēr izveidoja bedrītes, taču rezultāts nebūt neatgādināja mammas seju, kad viņa smaidīja. Lūkojoties svešajā sejā, es apjautu, ka sāku aizmirst reiz tik pazīstamos vaibstus. Saprātu arī to, ka vairs īsti pareizi neatminos, kā skan mammas balss. Man bija tik ļoti bail no tā, ka pienāks diena, kad viņas balsi būšu aizmirsis pavisam. Šī apziņa likās tikpat šausmīga kā mirklis, kad uzzināju, ka viņa ir mirusi. Man radās sajūta: ja šīs abas svarīgās lietas pazudīs no atmiņas pavisam, es ļaušu viņai nomirt otrreiz. Vēlme no tā izvairīties lika manai rokai vēl enerģiskāk un spēcīgāk vilkt līnijas, kuras kļuva par biezām un tumšām matu šķipsnām, kas brīvi krita pār mammas vaigiem. Nespējot pretoties skumjajām domām, jutu kaklā kaut ko sarosāties. Netīkamais kamols šķita kļūstam aizvien spiedīgāks, un es ievilku dziļu elpu.

Iestūkēju nepabeigto zīmējumu mapē pie pārējām lapām un pabāzu to atpakaļ zem gultas. Tieši šajā mirklī pretī logam spoži dzeltenā gaismā iedegās ielas laterna. Jau pamazām satumsa, un man bija pienācis laiks taisīties gulēt. Pēc zobu tīrīšanas ieskatījos vannasistabas spogulī un ar pirkstu galiem vēlreiz pārbraucu pāri kailajam pakausim. Mēģinot atcerēties, kādā krāsā ir mani mati, aptvēru, ka man nav ne jausmas, jo, kopš sevi atceros, tie regulāri tika noskūti. Arī tētim tie vienmēr bija noskūti. Tas viņam bija jādara, jo tāda bija prasība šķirotavā. Laikam arī mani mati tika skūti tieši tāda iemesla dēļ, tā kā arī man kādu dienu tur būs jāstrādā.

Tiesa, līdz tam vēl bija kāds laiks, un tāpēc es priecātos, ja kaut reizi dzīvē varētu matus ataudzēt un ieraudzīt, kādi gan tie izskatās.

Pēc atgriešanās no vannasistabas, atrodoties jau zem segas, lūkojos uz laternu aiz loga. Tās gaismai spēcīgi spīdot istabā, viss telpā esošais tika iekrāsots spilgti dzeltenā nokrāsā. Man tas patika, es nekad negulēju pie aizvilktiem aizkariem un pirms aizmigšanas labprāt noraudzījos, kā spuldzei apkārt laidelējas neskaitāmi lielāki un mazāki naktstauriņi. *Kāpēc tie ir tik ļoti apmāti ar gaismu?* – prātoju. Ja man nāktos mosties tikai vēlā vakarā, tā arī nekad īsti neieraugot saules gaismu, arī es laikam nespētu novērsties no laternām, spuldzēm, svecītēm un citiem gaismekļiem. Es nekad negribētu dzīvot pilnīgā tumsā, bet zinu, ka tagad tādā atrodas mamma – un atradīsies mūžīgi. To iztēlojies, tūlīt pat papurināju galvu, it kā mēģinot nepatīkamās domas izkratīt ārā pa ausīm.

Ieritinājies dziļāk segā un pievēris acis, pēkšņi izdzirdēju skaļu būkšķi, kas lika man satrūkties. Troksnis it kā nāca no griestiem, kaut kur bēniņos virs mūsu dzīvokļa, bet varbūt man tikai tā izlikās un vienkārši bija pārradies tētis. Es aizmiglu.

ĻAUNAIS SAPNIS, BALOŽA OLA

Vieta, kur šobrīd atrados, man šķita jau zināma. Skatienam palēnām noskaidrojoties, nepatīkamās aizdomas lika mesties bēgt, taču kājas bija kā sasalušas.

Es biju mammas bērēs, un, to apjaušot, mans vēders sarāvās sāpīgā čokurā. Pustumšajā telpā man blakus sēdēja tētis, bet gabaliņu tālāk – viņa darbabiedri. Ikatru klātesošā šņukstu un smago nopūtu pavadīja skaļa, dobja atbalss. Visi nolūkojāmies uz koka kasti, kas bija novietota tālu prom no sanākušajiem, prom no tēta un manis. It viss šķita tieši tāpat kā toreiz, tieši tā, kā tas jau bija noticis, un es nespēju saprast: kāpēc gan man vēlreiz jāpiedzīvo tas, kas palicis pagātnē?

Pirms bērēm tētis bija teicis, ka šī būšot pēdējā atvaidīšanās no mammas, taču tie izrādījās meli. Man tā arī netika ļauts no viņas atvadīties. Mēs vienkārši lūkojāmies uz kasti, kurā viņa gulēja. Mana mīļā mamma, kura dzīvē smaidīja ar bedrītēm vaigos un vienmēr steidzās agrāk atnākt mājās no atkritumu šķirotavas, lai paspētu man pirms aizmigšanas novēlēt labu nakti. Nu viņa mirusi gulēja melnā koka kastē, un man nebija ļauts paskatīties uz viņu vēl beidzamo reizi. Bet kā gan es varēju pateikt ardievas kastei? Ja nu šī bija vēl viena iespēja,

kad patiešām varēju atvadīties no viņas? Es *nedrīkstēju* to palaist garām. Lai vēl reizi ieraudzītu mammas seju, izrāvos no tēta ciešā satvēriena, pielēcu kājās un skrēju pie kastes.

Mani soļi bija ātri, un ar katru mirkli es aizvien vairāk pietuvojos mērķim. Izstiepis rokas, lai satvertu kastes vāku, pamanīju, ka telpas sienas, grīdu un arī kasti pašu klāj bieza, melna masa, kas savādi kustas manā virzienā. Manas kājas sastinga, un es spēji apstājos. Pavēries augšup, piedzīvoju vēl vienu šausmīgu skatu. Tumšākajā griestu stūrī kā necaurredzama matērija mudžēja sīki daudzkāju kukaiņi. Piepeši bezformīgā masa sāka pārvērsties varenā, melnā zirneklī. Tas bija tik ārkārtīgi liels, ka tā kāja vien likās esam manā izmērā. Sastopoties aci pret aci ar baiso radību, apjautu, ka to ne gluži var dēvēt par zirneklī. Kukainim bija plati izplesti spārni kā mušai, bet no galvas rēgojās adatai līdzīgs dzelonis, notēmēts tieši uz mani.

Vēlējos tikt prom, taču tad man būs jāatstāj mamma drausmīgajam radījumam, kurš tuvojoties kļuva tikai lielāks un draudīgāks. Nesaprotot notiekošo, ar rokām aizklāju seju. Cerot, ka briesmīgais kukainis būs pazudis, pēc brīža atkal atvēru acis. Kārtīgi aplūkojis apkārtni, sapratu, ka esmu pamodies no murga, atrodos savā istabā un pa durvju spraugu spīd gaitēņa kvēlspuldze. Ieslēgtā gaisma nozīmēja, ka tētis tūlīt pat ies laukā, lai dotos uz šķirotavu. Uzrausies kājās, izlikos, ka eju uz virtuvi padzerties ūdeni, taču īstenībā vienkārši vēlējos satikt tēti, jo cerēju, ka tas aizdzīs projām ļaunā sapņa raisītās nepatīkamās sajūtas.